

Raso Goetghebuer, abt van Drongen († 1490), hagiograaf van Herman-Jozef?

De vraag is hier, of Raso Goetghebuer, abt van Drongen, al dan niet dezelfde is als Raso Bonusvicinus, schrijver van de eerste in druk verschenen levensschets van de gelukzalige Herman-Jozef¹). Vermoedelijk wel, meende in 1627 Joannes Chrysostomus vander Sterre²) en moeizaam is dat vermoeden doorgedrongen, om uiteindelijk — voor sommigen althans — zekerheid te worden³). Terecht of ten onrechte? Dat blijft te bezien.

Raso Goetghebuer, abt van Drongen.

Een bron van inlichtingen over abt Raso Goetghebuer is Norbert Lammens, die in 1641 overleed als prior van Drongen. Jarenlang heeft hij aantekeningen gemaakt uit het archief van zijn abdij. Nu eens schreef hij akten over of gaf er een samenvatting van; dan weer tekende hij gewoon aan: op die dag was die abt. Ettelijke van zijn beweringen kunnen heden nog getoetst aan authentieke stukken en worden dan juist bevonden: wat wel pleit voor de betrouwbaarheid van zijn werk⁴). Dit mag beschouwd als een eerste redactie van de Kroniek van Drongen, die in 1837

¹) L. GOOVAERTS, *Ecrivains, artistes et savants de l'Ordre de Prémontré. Dictionnaire bio-bibliographique*, dl.1, Brussel, 1899, blz. 315, spreekt zich niet uit. De *Biographie nationale publiée par l'Académie Royale des sciences, des lettres et des beaux-arts de Belgique*, Brussel, geeft in dl.2 (1868), kol. 693: «Bonvicinus (Raso), hagiographe, né à Gand, au XVI^e siècle. Voir Goetghebuer (Raso)». In dl.8 (1884-1885), kol. 46-51, zijn notities gewijd aan vier personen, genaamd Goetghebuer, maar van Raso geen spoor. Dl.28 (1944), *Table générale des tomes I à XXVII*, verwijst zowel voor Raso Bonvicinus (blz. 54) als voor Raso Goetghebuer (blz. 150) naar het *Supplément*. Tot nogtoe is het daar bij gebleven.

²) J.C. VANDER STERRE, *Lilium inter spinas. Vita B. Ioseph presbyteri et canonici Steinveldensis Ordinis Praemonstratensis*, Antwerpen, 1627, blz. 270-271.

³) Zie (C.L. HUGO), *Sacri et Canonici Ordinis Praemonstratensis Annales*, dl.1, Nancy, 1734, Praefatio; dl.2, *ib.*, 1736, kol. 993; G. BÄRSCH, *Das Prämonstratenser Mönchskloster Steinfeld in der Eifel*, Schleiden, 1857, blz. 18; J.-B. VALVEKENS, *Goetghebuer (Raso)*, in *Dictionnaire de Spiritualité*, dl.6, Parijs, 1967, kol. 578; N.J. WEYNS, *Abbaye de Tronchiennes*, in *Monasticon belge*, dl.7, Luik, 1980, blz. 555-556.

⁴) Dit berust thans in het Rijksarchief te Gent, Abdij van Drongen, reg. 1. — Zie *Monasticon belge*, dl.7, blz. 539.

uitgegeven werd⁵). Op grond vooral van het werk van Lammens kan volgende levensschets worden opgesteld.

Raso Goetghebuer stamde uit een adellijke familie van Gent⁶). Hij deed professie in de abdij van Drongen. Blijkbaar stond hij in goed aanzien bij abt Jan Voet, want toen deze, tachtig jaar oud geworden, in 1473 wenste af te treden ten voordele van Walter Bollyn⁷), was één van zijn voorwaarden, dat hij de geprofeste Raso Goetghebuer (vermoedelijk was die dan nog geen priester) als gezel zou krijgen om met hem de kerkelijke getijden te bidden en om hem te verzorgen⁸). Jan Voet overleed waarschijnlijk begin 1474⁹). Raso was prior toen hij, op 3 november 1480, in die hoedanigheid een overeenkomst ondertekende, samen met abt Walter¹⁰).

Op 16 juli 1485, dadelijk na het afsterven van voornoemde abt, richtte aartshertog Maximiliaan een schrijven tot de abdijsamenleving van Drongen, om haar aan te manen, Geeraard van Steelant tot abt te kiezen¹¹). Desondanks kozen de kanunniken hun prior Raso¹²). Deze keuze kreeg de bevestiging door paus Innocentius VIII, bij bul van 12 augustus 1485¹³).

Meteen werd Raso ook vader-abt van de abdij van Dielegem alsmede van de zusters van Tussenbeek¹⁴). Tevens hoorde hij bij de notabelen van Vlaanderen. Zo bevond hij zich tussen hen te Brugge op 16 mei 1488,

⁵) J.-J. DE SMET, *Corpus Chronicorum Flandriae*, dl.1, Brussel, 1837, blz. 589-734: *Descriptio de origine conventus, postea abbatis Trunchiniensis, Ordinis Praemonstratensis; de eius fundatore et loco, et omnibus circumstantiis, cum annotatione temporum, etc.*

⁶) J.C. VANDER STERRE, *Lilium...*, blz. 270 (naar een mededeling van Lammens).

⁷) Volgens de Kroniek van Drongen, uitg. J.-J. DE SMET, *Corpus...*, blz. 634, was Jan Voet nog abt op 12 augustus 1473. Op 8 oktober 1473 werd Walter Bollyn door paus Sixtus IV tot abt van Drongen benoemd, ter vervanging van Jan Voet, die was afgetreden: U. BERLIÈRE, *Inventaire analytique des Libri obligationum et solutionum des Archives vaticanes*, Rome-Brugge-Parijs, 1904, blz. 201, n. 1811.

⁸) Kroniek van Drongen, uitg. J.-J. DE SMET, *Corpus...*, blz. 633.

⁹) Rijksarchief te Gent, Abdij van Drongen, reg. 1, 1472-1473; Kroniek van Drongen, uitg. J.-J. DE SMET, *Corpus...*, blz. 633-634.

¹⁰) Rijksarchief te Gent, Abdij van Drongen, reg. 1, 1480; J.C. VANDER STERRE, *Lilium...*, blz. 270.

¹¹) Dit schrijven staat afgedrukt in J.-J. DE SMET, *Corpus...*, blz. 723.

¹²) Rijksarchief te Gent, Abdij van Drongen, reg. 1, 1485.

¹³) Het origineel van deze bul berust in het Rijksarchief te Gent, Abdij van Drongen, charter 54. Naar het Departementshoofd Dr. H. Coppejans-Desmedt zo vriendelijk was mee te delen, is het een stereotiepe bul, die over de persoon van Raso alleen zegt dat hij bij zijn verkiezing priester was en kanunnik van de abdij van Drongen.

¹⁴) *Monasticon belge*, dl.7, blz. 543.

bij het sluiten van de vrede met de gevangen gehouden Rooms-koning Maximiliaan¹⁵).

Te Drongen heeft abt Raso een beste indruk gewekt: men preees zijn uitzonderlijke begaafdheid¹⁶) en betreurde dat zijn abbatiaat van zo korte duur was¹⁷). Inderdaad, hij overleed reeds begin 1490. Op 10 februari werd Willem Huygs tot zijn opvolger gekozen en de confirmatiebrief van deze keuze, uit Rome verzonden op 24 maart, vermeldt het afsterven van abt Raso¹⁸). Abt Willem stichtte op 20 september 1495 een jaargetijde voor elk van zijn twee voorgangers, Walter Bollyn en Raso Goetghebuer¹⁹).

De gedrukte tekst van de Kroniek van Drongen vertelt wel dat Raso novicenmeester geweest is te Steinfeld en er een levensschets van Herman-Jozef geschreven heeft²⁰); in de aantekeningen van Lammens is dat echter een toevoeging in de marge. Daarover straks.

De schrijver Raso Bonusvicinus.

In 1511 verscheen te Keulen een klein boekje, met als titel: *Dialogus Magistri Rasonis Bonivicini Candidi Ordinis Premonstratensis in Vitam fratris Ioseph Canonici Steynveldensis eiusdem ordinis*²¹). Het boekje zelf is uiterst zeldzaam geworden, maar zijn inhoud werd in 1899 heruitgegeven²²). De schrijver beweert niets nieuws te hebben willen brengen.

¹⁵) *Verzameling van XXIV originele charters, privilegien en keuren van de provincie van Vlaenderen van de XIII^e, XIV^e, XV^e, en XVI^e eeuw...*, Gent, 1787-1788, (XVIII) *Den paix tusschen den Coninc vande romeinen ten eenre zyde ende den drie leden van vlaendren ten andere ghemaect te brugghe in meye lxxxviij*, blz. 10: «... abt van dronghene raesse... al tsamen representerende de drie staten s Lands van Vlaendren...». De Franse tekst in: *Chroniques de Jean Molinet*, uitg. O. DOUTREPONT en O. JODOGNE, dl.2, Brussel, 1935, blz. 14-23. — Zie ook Kroniek van Drongen, uitg. J.-J. DE SMET, *Corpus...*, blz. 636; J.-J. DE SMET, *Mémoire historique sur la guerre de Maximilien, roi des Romains, contre les villes de Flandre (1482-1488)*, Brussel, 1865, blz. 37.

¹⁶) Kroniek van Drongen, uitg. J.-J. DE SMET, *Corpus...*, blz. 635.

¹⁷) Rijksarchief te Gent, Abdij van Drongen, reg. 1; J.B. GOETSTOUWERS, *De Abdij van Drongen. De Abten tot de troebelen der zestiende eeuw*, in: *Analecta Praemonstratensia*, 35 (1959), blz. 308-309.

¹⁸) Kroniek van Drongen, uitg. J.-J. DE SMET, *Corpus...*, blz. 636.

¹⁹) Het originele stuk hiervan berust in het Rijksarchief te Gent, Abdij van Drongen, charter 55. De tekst staat afgedrukt in J.-J. DE SMET, *Corpus...*, blz. 724.

²⁰) Kroniek van Drongen, uitg. J.-J. DE SMET, *Corpus...*, blz. 635.

²¹) In L. GOOVAERTS, *Ecrivains...*, dl.4, Brussel, 1909, blz. 89-90, beschrijft D. Delestré het exemplaar dat zich in zijn tijd in de abdij van Grimbergen bevond.

²²) F. TIMMERMANS, *Vie du Bienheureux Herman-Joseph, chanoine régulier de l'Ordre de Prémontré*, Rijsel-Parijs, 1899, blz. 265-321. — Ten onrechte meende A. MIRAEUS, *Ordinis Praemonstratensis Chronicon*, Keulen, 1613, blz 177, en *Fasti Belgici et Burgundici*, Brussel, 1622, blz. 176 en 676, dat de *Dialogus* uitgegeven werd door L. Surius.

Alleen wenste hij de gelukzalige Herman-Jozef als voorbeeld te stellen voor de novicen. Met dat doel heeft hij de tot vervelens toe langdradige *Vita*, die hij te Steinfeld gevonden had, herwerkt in de vorm van een stichtende samenspraak tussen een novicenmeester en een novice. Zijn boekje is de eerste gedrukte levensbeschrijving van de gelukzalige²³). Hieruit hebben latere hagiografen geput: in 1595 J. Molanus²⁴), in 1619 P. Ribadineira en H. Rosweyde²⁵). Geen van hen schijnt van de schrijver iets meer te kennen dan zijn naam en A. Miraeus weet hoogstens te zeggen dat hij premonstratenser was²⁶).

Toen vander Sterre in 1627 de uitgave verzorgde van de *Vita* van Herman-Jozef, nam hij ook de *Dialogus* in handen. De naam van de schrijver, Raso Bonusvicinus, deed hem denken aan Raso Goetghebuer, abt van Drongen. Van Lammens was hij te weten gekomen dat Raso, komend uit een adellijk geslacht van Gent, in 1485 abt van Drongen geworden was, maar die waardigheid slechts vier jaar had bekleed²⁷). Uit Steinfeld had hij vernomen, dat daar nog een handschrift bestond, met benevens de *Dialogus* een lofspraak op de schrijver en daarin volgende gegevens: Raso had te Parijs het licentiaat in de theologie behaald en was beslagen in de beide rechten; hij werd novicenmeester te Steinfeld en stierf er aan de pest op 18 oktober 1509²⁸).

Nu rees bij vander Sterre het vermoeden, dat Raso als abt van Drongen afgetreden was en zich teruggetrokken had te Steinfeld, waar hij novicenmeester werd, de *Dialogus* schreef en in 1509 overleed. Toch zag hij twee bezwaren tegen zijn vermoeden: sommigen beweerden dat abt Raso al eerder gestorven was; bovendien kon Raso Bonusvicinus ook wel iemand anders geweest zijn dan abt Raso Goetghebuer²⁹).

Het eerste van die bezwaren is alvast onoverkomelijk gebleken: abt

²³) Sacra Rituum Congregatio. Sectio historica. *Aquisgranen. Confirmationis cultus ab immemorabili tempore praestiti servo Dei Hermanno Ioseph sacerdoti Ord. Praem. beato vel sancto nuncupato c.† an. 1241 vel 1252*). *Positio super casu excepto ex officio compilata*, Rome, 1954, blz. 102-103.

²⁴) J. MOLANUS, *Natales Sanctorum Belgii, et eorundem chronologica recapitulatio*, Leuven, 1595, blz. 67.

²⁵) P. RIBADINEIRA en H. ROSWEYDUS, *Generale legende der Heylighen*, Antwerpen, 1619, blz. 519.

²⁶) A. MIRAEUS, *Ordinis...*, blz. 177 en *Fasti...*, blz. 177.

²⁷) J.C. VANDER STERRE, *Lilium...*, blz. 270.

²⁸) J.C. VANDER STERRE, *Lilium...*, blz. 271.

²⁹) J.C. VANDER STERRE, *Lilium...*, blz. 271: «Suspicio Rasonem sponte sua dignitati cessisse (etsi nonnemo illum obiisse dicat) et iuxta Statuta Ordinis Praemonstratensis dist. 2. cap. 6 aliquam sibi domum Ordinis elegisse, eaque de causa Steinveldiae commoratum fuisse: nisi forte quis dicat alium hunc ab isto Rasone extitisse».

Raso is wel degelijk in 1490 overleden. Dan maar ingaan op het tweede bezwaar en aannemen dat Raso Bonusvicinus iemand anders was dan Raso Goetghebuer? Wie was hij dan wel?

Soms wordt hij voorgesteld als een kanunnik van Steinfeld, die niets met Drongen te maken heeft gehad. Aldus in de lofspraak in het handschrift van Steinfeld, alsook bij Jean Le Paige, in 1633, die nochtans het werk van vander Sterre kent³⁰⁾ en, in 1645, bij Maurice Du Pré³¹⁾.

Petrus de Waghenare, die zich uitdrukkelijk op vander Sterre beroept, zegt in 1651 wel dat «Raso Bonusvicinus alias Goetghebuer» kanunnik van Drongen was, maar spreekt niet van een abt³²⁾. Datzelfde doet in 1665 Joannes Ludolphus van Craywinckel, die verwijst naar de Waghenare³³⁾.

De Bollandist Godfried Henschen, die het werk kent zowel van vander Sterre als van de Waghenare, noemt in 1675 als schrijver van de *Dialogus*: «Raso Bonus-vicinus, alias Goetghebuer», afkomstig van Gent en novicenmeester te Steinfeld, waar hij op 18 oktober 1509 stierf; hij maakt echter geen melding van Drongen³⁴⁾. Die versie van Henschen vindt men nog in 1754 herhaald bij Jo. Albertus Fabricius³⁵⁾.

Te Steinfeld, waar het werk van vander Sterre zeker moest gekend zijn, heeft het blijkbaar niet overtuigend ingewerkt, te oordelen naar de levensschets door Jozef Prickartz, premonstratenser van Steinfeld, doctor in de theologie en praeses van het Norbertijns College te Keulen, meegedeeld aan de jezuïet Jozef Hartzheim³⁶⁾, die haar in 1747 publiceerde. Volgens deze stamde Raso Bonvicinus uit een aanzienlijke familie van Gent en hoorde hij bij de kanunniken van Steinfeld. Hij was

³⁰⁾ J. LE PAIGE, *Bibliotheca Praemonstratensis Ordinis*, Parijs, 1633, blz. 306. Van vander Sterre heeft hij de *Vita* van Herman-Jozef overgenomen (blz. 534).

³¹⁾ M. DU PRÉ, *Annales breves Ordinis Praemonstratensis*, Amiens, 1645, blz. 73; heruitg. I. V(AN) S(PILBEECK), Namen, 1886, blz. 28.

³²⁾ P. DE WAGHENARE, *Sanctus Norbertus Canonorum Praemonstratensium Patriarcha in se, et suis voce soluta celebratus*, Douai, 1651, blz. 223-225 en 350-351.

³³⁾ I.L. VAN CRAYWINCKEL, *Legende der levens ende gedenck-weerdige daden vande voornaemste Heylighe, Salighe ende Door-luchtighe Persoonen soo Mans als Vrouwen, die inde Witte Ordre vanden H. Norbertus in Heyligheyt, Deughden ende Mirakelen uyt-gheschenen hebben*, dl.2, Antwerpen, 1665, blz. 566-567.

³⁴⁾ G. HENSCHENIUS, *De B. Hermanno Iosepho Ord. Praemonstrat. Steinfeldiae in Germania, commentarius praeuius*, in *Acta Sanctorum Aprilis*, dl.1, Antwerpen, 1675, blz. 683.

³⁵⁾ J.A. FABRICIUS, *Bibliotheca latina mediae et infimae aetatis*, dl.6, Padua, 1754, blz. 52.

³⁶⁾ J. HARTZHEIM, *Bibliotheca Coloniensis*, Keulen, 1747, Praefatio. — Over J. Prickartz, zie L. GOOVAERTS, *Ecrivains*..., dl.2, Brussel, 1902, blz.63-64.

licentiaat in de theologie en vervulde het ambt van novicenmeester te Steinfeld. In 1505 werd hij door de abt naar Arnstein gezonden, om er de boeken van moraal te verbeteren. Hij bezweek aan de pest in 1511. In datzelfde jaar verscheen te Keulen zijn *Dialogus*. Weer geen enkel woord over Drongen³⁷⁾. De tekst van Hartzheim wordt in 1771 nog eens overgenomen door Georgius Lienhart³⁸⁾.

Al bij al is de figuur van de schrijver Raso Bonusvicinus niet zo duidelijk afgetekend. De vraag kan gesteld, of er nergens een vergissing in het spel is geweest. De titel van de *Dialogus* zegt wel dat Raso Bonusvicinus en Herman-Jozef beide premonstratensers waren, maar alleen deze laatste noemt hij kanunnik van Steinfeld. Het lijkt dan eerder twijfelachtig dat de schrijver ook kanunnik van Steinfeld was. En was hij vast en zeker de novicenmeester die in 1509 of 1511 aan de pest overleden is? Zo niet, dan is het mogelijk dat de *Dialogus* toch het werk van Raso Goetghebuer van Drongen is. Voor Lammens is dat meer dan een loutere mogelijkheid. In de marge van zijn handschrift, daar waar het de abtskeuze van Raso vermeldt, heet het: «Hij was een zeer geleerd man, doctor of ten minste licentiaat in de theologie, schreef in dialoogvorm een *Vita* van onze gelukzalige Jozef, toen hij te Steinfeld novicenmeester was»³⁹⁾. Laat dit een toevoeging zijn onder invloed van vander Sterre, zij vertolkt alleszins de mening van Lammens, dat Raso Goetghebuer van Drongen novicenmeester geweest is te Steinfeld en er de *Dialogus* geschreven heeft.

Wanneer zou Raso Goetghebuer dan te Steinfeld verbleven hebben? Een handschrift van 1775, dat zich aandient als *Copia authentica Mortuarii Ecclesiae Abbatialis B.M.V. in Trunchinio*⁴⁰⁾, maar toch niet altijd zo betrouwbaar is⁴¹⁾, beweert dat Raso Goetghebuer prior van Steinfeld was toen hij abt gekozen werd, dat hij nooit te Drongen geresideerd heeft en dat hij te Steinfeld aan de pest gestorven is op 13

³⁷⁾ J. HARTZHEIM, *Bibliotheca...*, blz. 288.

³⁸⁾ G. (LIENHART), *Spiritus literarius Norbertinus*, Wenen, 1771, blz. 107.

³⁹⁾ Rijksarchief te Gent, Abdij van Drongen, reg. 1, 1485: «Vir fuit doctissimus et sacrae theologiae doctor, vel ad minus licentiatus; scripsit vitam dialogisticam beati Iosephi nostri, dum Steinfeldiae esset magister novitiorum». In de gedrukte Kroniek van Drongen, uitg. J.-J. DE SMET, *Corpus...*, blz. 635, staat dat gewoon in de tekst ingelast.

⁴⁰⁾ Archief van de abdij van Grimbergen; een fotocopie ervan in het Rijksarchief te Gent, Abdij van Drongen, reg. 14.

⁴¹⁾ *Monasticon belge*, dl.7, blz. 538. — Zo heet het in dit handschrift, f. 9, dat abt Walter stierf op 5 juli 1488 en dat abt Raso overleed in het eerste jaar van zijn bestuur, op 13 januari 1489. Welnu, het afsterven van Walter en de aanvang van het abbatiaat van Raso vonden ontegensprekelijk plaats in 1485.

januari 1489⁴²). Die sterfdatum (oude stijl) kan wel juist zijn, maar voor het overige dient toch opgemerkt, dat, naar de meer betrouwbare aantekeningen van Lammens, Raso bij zijn abtskeuze prior van Drongen was⁴³). Ook was hij zeker op 16 mei 1488 te Brugge, bij het sluiten van het vredesverdrag met de Rooms-koning Maximiliaan.

Iets hoger zegt dezelfde *Copia authentica*, dat in 1484 oorlogsgeweld de kanunniken van Drongen genoopt heeft uiteen te gaan en onderdak te zoeken in andere huizen van de Orde⁴⁴). Is Raso Goetghebuer toen naar Steinfeld uitgeweken en er novicenmeester geworden, of wellicht ook prior? Heeft hij dan de *Dialogus* geschreven? Het lijkt gewaagd, met een kordaat ja of neen te antwoorden⁴⁵).

*
* * *

Laat deze bijdrage wat mager uitgevallen zijn, hopelijk helpt zij tot een meer kritische kijk op Raso Goetghebuer/Bonusvicinus, schrijver van de *Dialogus*.

Abdijstraat 26
B-3180 Westerlo

N.J. WEYNS

⁴²) Archief van de abdij van Grimbergen of Rijksarchief te Gent, Abdij van Drongen, reg. 14, f. 9.

⁴³) Rijksarchief te Gent, Abdij van Drongen, reg. 1, 1485: «In defuncti prelati locum prior electus est Dnus Raso».

⁴⁴) Archief van de abdij van Grimbergen of Rijksarchief te Gent, Abdij van Drongen, reg. 14, f. 9.

⁴⁵) Tien jaar geleden schreef ik, voor de notitie *Abbaye de Tronchiennes*, in *Monasticon belge*, dl.7, blz. 556: «C'est probablement lors de la dispersion de la Communauté, en 1484, qu'il (Raso Goetghebuer) se rendit à l'abbaye prémontrée de Steinfeld, près de Cologne, où il devint maître des novices et composa une Vie du bienheureux Herman-Joseph. Peut-être y devint-il aussi prieur». Thans zou ik het liever in vraagvorm stellen.